

УДК 37.013.42:061.2/058.53

Євген Роздимаха

ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

м. Слов'янськ

ORCID ID 0000-0002-0158-3207

DOI 10.24139/2312-5993/2019.04/318-328

НЕФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

У статті виявлено й охарактеризовано загальнокультурні процеси розвитку суспільства, у якому відбувається існування неформальної культури. Проаналізовано теоретичну наукову літературу та практичний досвід учених щодо проблеми соціокультурного середовища молоді, їх соціально-психологічних і психолого-педагогічних аспектів. Визначено, що існування неформальних об'єднань молоді постає частиною процесів самореалізації творчого потенціалу особистості, відображає глибинні процеси в його середині. Неформальні об'єднання молоді обумовлені полікультурними процесами, є їх складовою частиною в оптимізації інноваційної освіти.

Ключові слова: неформальні об'єднання молоді, соціокультурне середовище, субкультура, особистість.

Постановка проблеми. Здійснення виваженого педагогічного аналізу основних аспектів соціокультурного середовища молоді під кутом зору сучасності, ураховуючи всі процеси, зрушення та явища актуальні особливо тепер, коли вітчизняна наука більше не обмежена ідеологічними догмами й існує можливість більш об'єктивного підходу до оцінки сучасної молодіжної культури.

Молодіжне середовище, у якості нової генерації, зазвичай, гостро відчуває необхідність змін у соціальній і особливо в культурній сферах. Потреба в самоіндифікації та самовираженні, на думку О. В. Тимохова, провокує часткову відмову від вже сформованих стереотипів та формування нових концептів, насамперед у культурній, а відтак і соціальній практиці. Власне це і є одним із основних рушіїв невпинності соціально-культурної еволюції суспільства (Тимохов, 2015, с. 88). У зв'язку з цим і виникає таке поняття, як неформальні об'єднання молоді, що означає культурні зразки, які тісно пов'язані із загальною домінуючою культурою і разом із тим відрізняються від неї своїми специфічними рисами.

Очевидним постає те, що неможливо побудувати загальну теоретичну модель, що передбачає універсальне визначення молодіжної субкультури в її динамічному розвитку. Інноваційність, радикальність, непередбачуваність, історична та соціокультурна обумовленість української молодіжної субкультури повсякчас активізуватиме науковий інтерес до неї. Питання молодіжної субкультури, особливо вітчизняної, потребує не тільки з'ясування її феноменологічних проявів, а й

комплексного аналізу, який дозволив би поєднати різні методологічні підходи з метою осмислення та виявлення сутності й тенденцій розвитку молодіжної субкультури» (Мартинюк, 2015, с. 47).

Національна молодіжна субкультура являє собою спосіб внутрішньонаціональної взаємодії, взаємовідносин і спілкування в ході життєдіяльності, а також систему соціально-духовних цінностей, спрямованих на формування й відтворення різноманітних, багатогранних національних зв'язків, норм, цінностей, стереотипів, настановлень, тобто субкультура охоплює всі уявлення, ідеї, вірування та норми, які служать об'єднувальними чинниками для тієї чи іншої нації, а також безпосередньо впливають на поведінку й діяльність її членів (Варій, 2002, с. 174).

Аналіз актуальних досліджень. Науковий аналіз досліджень різних галузей знань із проблеми соціокультурного середовища молоді, їх соціально-психологічних і психолого-педагогічних аспектів свідчить про те, що дослідники отримали об'єктивно значимі і практикою затребувані результати в розумінні природи і сутності неформальних об'єднань молоді. Виникла проблема критичного педагогічного аналізу при вивченні історії й сучасного стану цієї частини сучасної молодіжної культури як світового явища і як національного процесу; вивчення субкультурних підсистем для обґрунтування соціально-виховної роботи з представниками субкультур для їх просоціального спрямування та необхідність дослідити явище субкультури в різних галузях науки для визначення місця неформальних об'єднань молоді в загальній системі культури.

Наукові дослідження неформальних об'єднань молоді як загального явища і її різновидів (підкультур) здійснювали: П. Артьомов, Є. Борінштейн, М. Варій, І. Зязюн, О. Кучерук, Я. Левчук, Ю. Лисенко, О. Лопуга, С. Лупаренко, О. Мартинюк, В. Сіткар, Л. Тодорів, І. Тюрменко, М. Шимановський та інші.

У дисертаційних роботах останніх років розглядаються проблеми молодіжної субкультури як предмета педагогічного дослідження (Н. Бушмаріна), соціально-педагогічних чинників впливу сучасної естрадної музики на молодіжну субкультуру (Ю. Лисенко), молодіжної музичної субкультури як засобу виховання духовності старшокласників (Н. Долгая), музики як чинника формування молодіжних субкультур (О. Борисова), соціально-педагогічної допомоги представникам юнацьких субкультур (М. Сенченко), дитячої субкультури як фактора соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі (Л. Варяниця).

Мета статті – виявити й охарактеризувати загальнокультурні процеси розвитку суспільства, у якому відбувається існування неформальної культури.

Методи дослідження. Вивчення та порівняльний аналіз вітчизняних філософських, історичних, психолого-педагогічних джерел; аналіз, систематизація й узагальнення теоретичного наукового матеріалу з проблеми соціокультурного середовища молоді, їх соціально-

психологічних і психолого-педагогічних аспектів, що дозволило отримати об'єктивно значимі і практикою затребувані результати в розумінні природи й сутності неформальних об'єднань молоді.

Виклад основного матеріалу. Виникнення субкультур визначається утвореннями неформальних об'єднань людей, які «культивують деяку культурну особливість», згодом набувають розвитку та виявлення людської активності, налагоджуючи відносини із соціальними інститутами. Біля центру загальної культури знаходяться базові субкультури, інші – периферійні, які несуть у собі інновації, організовуючи культурний розвиток і чим далі знаходяться периферійні субкультури, тим складніше приймаються інновації базовими субкультурами й загальною субкультурою зокрема, що ускладнює її трансформацію. У зв'язку з цим, різні підходи до дослідження культури свідчать про її різноманітність, невід'ємною ланкою якої є субкультури, які перебувають у певній взаємодії, утворюючи динаміку культурного поступу, а недостатність субкультурних інновацій уповільнює реформаторські процеси (Зязюн, 1994, с. 20-21).

Пізнати сутність і призначення субкультур, на думку Л. Тодорів, означає досягнути способи конструювання реальності в них. Субкультури – головні складові соціальної взаємодії, на рівні яких виникає оновлення культури та людини в ній. Основні схеми субкультур асимілюються суспільством в міру того, як вони отримують ширше визнання. Субкультури виникають, щоб вирішити суперечності в основній культурі, якщо вона вже не забезпечує покоління дієвими схемами адаптації до дійсності. Отже, субкультура тлумачиться як підсистема культури, що вказує на мультикультуральний характер суспільства, а «суб» розглядається як частина цілого, підсистема. Її культурний код створюється в межах загальної системи, що визначає основу даної цивілізації і цілісність соціуму. Тобто, культурний код субкультури визначається системою смислів панівної культури (Тодорів, 2011, с. 213).

Наукові погляди Ю. Лисенко стосовно явища субкультури й виявлення сутності соціально-педагогічного аспекту неформальних об'єднань молоді свідчать, що «по-перше, субкультура виникла в результаті диференціації загальної культури суспільства і є цілісним утворенням всередині панівної культури або саме субкультури породили домінуючу культуру; по-друге, існує внутрішній взаємозв'язок субкультур (між собою) і зовнішній (із загальною культурою), водночас, вони відрізняються як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях; по-третє, субкультури є двигуном культурного поступу, сприяючи трансформаційним процесам у загальній культурі суспільства; таким чином, наукові розвідки дають підстави стверджувати про існування складних взаємозв'язків у культурній системі суспільства та їхню взаємозумовленість, де субкультури виконують прогресивну функцію, сприяючи культурному розвитку» (Лисенко, 2015, с. 115).

Сучасний стан розвитку українського суспільства, коли йде перехід від статичності до динаміки, принципово змінює роль молоді в суспільстві. Саме динамічні суспільства відзначаються особливою цінністю молоді як фактора інноваційних змін, де «...щодня індивід розкриває себе в роботі, хобі, захопленні тощо. Однак, сьогодні головним і важливим інструментом, за допомогою якого розкривається весь потенціал особистості, є творчість» (Бикова, 2017, с. 133). Молодь тому і є специфічною спільнотою, що її характеристики і риси, на відміну від представників старших поколінь, знаходяться у стані формування і становлення. Відповідно, сутністю молоді та проявом її головної соціальної якості є не лише ступінь засвоєння суспільних відносин, а й передусім найбільша в соціумі готовність до інноваційної діяльності (Чопей, 2010, с. 7-8).

У ситуаціях соціокультурних змін, переходів «молодіжні субкультури стають джерелом культурних інновацій – «...важливою складовою, а часом і ядром нового напрямку в мистецтві, основою для вирішення соціально значущих технічних завдань» (Орлова, 1987, с. 97). Ми поділяємо думку автора, що субкультури можуть забезпечувати для базової культури можливість інноваційного розвитку, тому що вони знаходяться в процесі швидких змін, на відміну від базової культури, але в той час вони і є її складовими частинами, включеними в її культурний контекст.

У цьому сенсі можна говорити про те, що «відбувається монополізація базовою культурою права на формування культурного простору, а індивідуальні особливості, які властиві людині, у цей простір вносяться завдяки різним субкультурам, але можливість вибору поширюється не на всі субкультури, проте, можливість усвідомленого вибору субкультур набагато вище, ніж у ситуації з базовою культурою» (Артьомов, 2011, с. 33).

Без узагальнення особливостей функціонування неформальних об'єднань молоді принципово неможливо здійснення профілактичних і корекційних заходів, спрямованих на зниження рівня девіантності поведінкових проявів представників молодіжної субкультури. Тому знання чинників виникнення й розвитку молодіжної субкультури може дозволити забезпечити гармонійний розвиток молоді в нових реаліях життя.

Вивчення природи і сутності неформальних об'єднань молоді дозволяє діагностувати проблеми та протиріччя входження молоді в соціокультурне середовище, соціально-активне життя, відстежувати динаміку розвитку та спрямованість життєвих стратегій молодого покоління, починаючи з позитивно-конструктивних до пасивних і негативних. Тому поняття субкультури набуло в українському суспільстві значного поширення і стосується професійних, вікових, національних, релігійних та інших прошарків і верст населення. На думку вітчизняного вченого П. Артьомова, субкультури поділяють за місцем у соціальній системі на: формальні – групи, структура і діяльність яких раціонально організовані відповідно до чітко визначених

групових правил, цілей і рольових функцій; неформальні – самодіяльні об'єднання людей, статус, структура, функції яких юридично не оформлені. Тобто, формальні субкультури створені для певної соціальної діяльності, мають юридично визначений статус, нормативну базу існування, яка закріплює структуру, тип завдань, колективні й індивідуальні права та обов'язки, а неформальні такої регламентації позбавлені (Артьомов, 2011, с. 34).

Вивчення теоретичних засад молодіжних субкультур дозволило М. Шимановському визначити їх загальну логічну структуру та розробити відповідні педагогічні методики співпраці з представниками таких субкультур. Автор констатував, що недостатньо вивчені теоретичні засади дослідження самих субкультур, неповним є педагогічне трактування взаємодії з такими молодіжними об'єднаннями, практично відсутні дослідження певних субкультур. Молодіжні субкультури, на думку автора, є: 1) обов'язковою умовою існування будь-якого демократичного суспільства, атрибутом громадського суспільства, міра їх розвитку є ознакою демократичності держави в цілому; 2) способом ідентифікації із соціальним середовищем: із власною групою в субкультурі, системою субкультур, світом поза субкультурами; 3) кожна субкультура має, притаманну тільки їй, особливу форму комунікації у власному субкультурному товаристві: особлива мова, що містить характерні для субкультури арготизми, особливі мовленнєві акти; особливості одягу або спеціальні знаки на одязі, зачіски, татування, обряд ініціації, що є способом розпізнання «свій-чужий»; 4) субкультури розрізняються також і мірою та методами конфлікту чи співробітництва із зовнішнім світом, до якого належить як світ поза субкультурами, так і світ інших субкультур; 5) необхідно розрізняти субкультури і контркультури, де субкультури продукують та репродукують особливі символи та переконання, виокремлюючи себе зі світу, разом із тим, не протиставляючись йому; контркультури ґрунтуються на неприйнятті чужих цінностей, втручанні в особисті справи носіїв інших субкультур; субкультура завжди демократична, контркультура в демократичному суспільстві має ознаки тотальності; 6) у субкультурі важливо виділяти складові, що можуть бути об'єктом зацікавленого вивчення з боку педагогів, оскільки вони знаходяться у сфері приватного життя особистості; однак, є складові субкультур, а особливо контркультур, що виводять цю сферу культурної діяльності за межі правового поля (Шимановський, 2015, с. 112).

Сутність поняття «молодіжна субкультура» з точки зору соціальної педагогіки розробила Ю. Лисенко, яка визначила, що молодіжна субкультура є потужним механізмом соціалізації та має свою специфіку, структуру, взаємозв'язок з іншими культурами та загальною культурою зокрема, що реалізує потреби, відповідні психовіковим рівням і соціальному розвитку молодої людини, розкриваючи специфічність її ціннісних орієнтацій і способу життя в соціумі. Автором доведено, що різноманітні як неформальні, так і

формальні групи є складовими молодіжної субкультури, що зсередини впливають на специфічність ціннісних орієнтацій її представників, норм поведінки, інтересів, смаків, зовнішнього вигляду, атрибутики, сленгу, способів проведення дозвілля. Провідними функціями молодіжної субкультури є соціалізуюча, комунікативна, компенсаторна, охоронна, солідаристська, психотерапевтична, прогностична. Із соціально-педагогічного погляду, у соціалізуючій функції молодіжної субкультури виокремлено й доведено соціально-виховну складову (Лисенко, 2011, с. 9-10).

Одним із джерел існування і розвитку світу дитинства дослідники (Л. Варяниця, С. Лупаренко, І. Печенко, В. Сіткар) виділяють дитячу субкультуру, у якій діти з покоління в покоління передають специфічні способи організації життя в дитячому товаристві, елементи соціальної поведінки й міжособистісних стосунків із навколишніми. Світ дитинства має свої унікальні, притаманні саме йому особливості, що виявляються в дитячій субкультурі, завдяки яким вона відрізняється від підліткової субкультури і дорослої культури, тому актуальними постають дослідження сучасних поглядів на сутність дитячої субкультури, її компоненти та функції.

Компоненти дитячої субкультури С. Лупаренко поділяє на ті, які створювалися дорослими для дітей з метою прилучення їх до досягнень культури, а також ті, які є витворами власної діяльності дітей, привнесені з дорослого світу (ігри, іграшки, казки), що трансформувалися у продукти дитячої субкультури і втратили наданий дорослими первинний смисл (Лупаренко, 2013, с. 188).

І. Печенко вважає, що використання засобів дитячої субкультури в педагогічному процесі дошкільного закладу є важливим і актуальним завданням, від якого певною мірою залежить розвиток самостійності та відповідальності базових якостей особистості та основних цінностей системи дорослішання, розширення та збагачення досвіду конструктивної взаємодії з різними людьми на міжособистісному рівні та побудові соціальних стосунків на основі свого неповторного особистісного потенціалу. На етапі реалізації цих завдань автором були використані такі форми роботи: презентації досягнень дітей кожної вікової групи та особистих, групових і колективних здобутків, що різнилися за структурою і змістом, але обов'язково виражали загальні інтереси всіх дітей групи; події, які використовувалися з метою самореалізації дитини у групі однолітків, розвитку в неї адекватної оцінки власних можливостей; ігрові тематичні проекти, які збагачували соціальний довід дитини та забезпечували формування навичок соціальної взаємодії; виставки. Використання форм залучення дітей у дитячу субкультуру сприяло усвідомленому вибору дітьми способу соціальних дій, просоціальної поведінки, комфортного самовідчуття в різних життєвих ситуаціях (Печенко, 2007, с. 89).

Особливості впливу дитячої субкультури на процес соціалізації молодшого школяра, педагогічні умови формування соціальної

компетентності дітей шести-семи років у просторі дитячої субкультури визначила у своїй роботі Л. Варяниця. Вивчення феномену дитячої субкультури дало змогу зрозуміти традиційні форми і способи регуляції відносин у дитячих групах, а також зміст їх трансформацій у дитячому середовищі, а моделювання процесу соціалізації молодших школярів у контексті дитячої субкультури дозволило автору визначити її базисну надбудову дитячого співтовариства, складне багатоаспектне утворення, що значною мірою зумовлює зміст, форми, види й типи взаємин, соціальні рухи, соціальні уявлення, життєві цінності в дитячому середовищі (Варяниця, 2006).

Дитячу субкультуру в контексті сучасної масової культури та взаємодії з медіа розглядає в своїй роботі В. Сіткар. Зайнявши гармонійне місце в дитячій субкультурі, дитячі засоби масової інформації мають стати етапом соціалізації маленького читача і провідником у світ дорослих цінностей. Кожна дитина збагачує загальний простір дитячої субкультури особистісними здобутками, настановами, принципами, традиціями, які вона виносить із своєї сім'ї. Автор зауважує, що культура дитинства двошарова. Один шар – культурні форми, які створюються дорослими для дитини, інший – форми її власної діяльності. Творчість дорослих дозволяє дитині прилучитися до досягнень історії культури і через процеси розпредмечування стати культурною людиною. Діти – не просто соціальна група, а цільова аудиторія періодичного видання, частина споживачів засобів масової інформації. Дитяче видання повинно відповідати морально-етичним нормам, оскільки під впливом читання формується ставлення дитини до своїх учинків, здійснюється оцінка поведінки інших людей. Дитяча журналістика повинна служити своєрідним фільтром на шляху до серця та розуму підростаючої людини, має створювати оптимальні умови для розвитку особистості дитини (Сіткар, 2013, с. 189).

Виховні функції молодіжної музичної субкультури юнацтва розробила Н. Долгая, до яких входять: когнітивна (захоплення біт-музикою має пізнавальний характер, що розширює кругозір, сприяє набуттю вміння оформлювати свої почуття і думки в слова, розвиває пам'ять, формує емоційну сприйнятливність, прищеплює елементарні навички слухання музики); світоглядна (кращі зразки поп- і рок-музики формують громадську позицію, виховують патріотичні почуття, нетерпимість до несправедливості, насильства, актуалізують потребу пошуку власного призначення); комунікативна (спілкуючись у тісному колі однолітків, а іноді й дорослих, що поділяють захоплення поп- і рок-музикою, старшокласники здобувають навички спілкування, реалізують потребу в самовираженні); творча (слухання улюбленої музики часто приводить її шанувальників до бажання виражати свої думки і почуття в музичному стилі, що так захоплює (юнаки пишуть вірші, складають музику, вчать грати на музичних інструментах, створюють власні рок-групи) (Долгая, 2006, с. 8).

У дослідженні М. Міщенко було доведено, що для студентської молоді основним соціальним середовищем є студентська субкультура, в умовах якої, на відміну від цілеспрямованого виховного впливу закладу вищої освіти, відбувається стихійна (неконтрольована) соціалізація майбутніх фахівців, що дозволило визнати студентську субкультуру, з одного боку, своєрідним соціально-педагогічним феноменом, складним багатоаспектним утворенням, що значною мірою зумовлює зміст, форми, види й типи взаємин, соціальні рухи, соціальні уявлення, життєві цінності майбутнього фахівця; з іншого – мається на увазі сама студентська спільнота, що є носієм студентської субкультури, – група індивідів, об'єднаних загальними інтересами, метою (здобуття освіти, оволодіння професією) віковими можливостями та природними особливостями, численними атрибутами матеріального, духовного життя, основним видом спільної, особистісно та суспільно значущої, професійно спрямованої діяльності. У ході змістово-функціонального аналізу студентської субкультури автором було доведено, що вектор її впливу на професійне самовизначення особистості майбутнього фахівця в групі залежатиме від ступеня розвитку групових ознак, соціально-психологічного клімату, професійної спрямованості групових норм студентського субкультурного середовища (Міщенко, 2011, с. 16).

Наукові підходи щодо визначення змісту понять «субкультура» та «контркультура», їх співвідношення для дотримання максимальної термінологічної коректності при дослідженні основних форм та конкретних проявів молодіжного руху та джерела розвитку молодіжного протесту систематизував у своїй роботі А. Мінаєв. Автор пропонує вживати поняття «контркультура» як синонім молодіжного протесту 60-х рр. в усіх його проявах, а «субкультура» – як сукупність ознак, що характеризують світогляд, поведінку та спосіб існування певної частини молоді. Динаміку молодіжного протесту розглянуто в тісному взаємозв'язку об'єктивних процесів соціальної трансформації західного суспільства з суб'єктивними аспектами, зокрема зрушеннями в молодіжній свідомості в 1950-1960-х рр. Проаналізовано особливості становлення та розвитку руху «хіпі» як основного прояву політичного протесту молоді, досліджено гібридні форми молодіжного руху (Минаєв, 2006).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Неформальні об'єднання молоді відображають процеси, які відбуваються в українському суспільстві. Ураховуючи динамічність молодіжного середовища, постійно змінюється і молодіжна субкультура, будучи одним із важливих джерел культурного оновлення всього суспільства. Слід зазначити, що молодіжна субкультура дуже сприйнятлива до загальнолюдських, морально-етичних питань, тому її практично в повному обсязі можна віднести до феноменів духовної культури молоді. Саме в цінностях та формах діяльності молоді відбувається зміна соціокультурних традицій та духовно-моральних

цінностей, постає частиною процесів самореалізації творчого потенціалу особистості, відображає глибинні процеси в його середині. Неформальні об'єднання молоді обумовлені полікультурними процесами, є їх складовою частиною в оптимізації інноваційної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Артьомов, П. М. (2011). Типологізація молодіжних субкультур: аналіз основних напрямків та нових засад. *Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства*, 2, 32-37 (Artiomov, P. M. (2011). Typologization of youth subcultures: analysis of the main directions and new ambiguities. *Sociology of the future: scientific journal on problems of sociology of youth and students*, 2, 32-37).
- Бикова, М. М. (2017). Емоційна культура креативної особистості в процесі самовизначення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (67), 129-139 (Bykova, M., M. (2017). Communicative aspects of self-determination and creative personality. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 3 (67), 129-139).
- Варій, М. Й. (2002). *Соціальна психіка нації*. Львів: Сполом (Varii, M. Yu. (2002). *The social psyche of the nation*. Lviv: Spolom).
- Варяниця, Л. О. (2006). *Дитяча субкультура як фактор соціалізації молодшого школяра в навчально-виховному процесі* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05). Луганськ (Variannytsa, L. O. *Children's subculture as a factor of socialization of a junior schoolboy in the educational process* (PhD thesis). Lugansk).
- Зязюн, І. А. (1994). Динаміка культурного поступу (культура і субкультура з точки зору теорії). *Трибуна*, 9/10, 20-21 (Ziaziun, I. A. (1994). Dynamics of cultural progress (culture and subculture in terms of theory). *Tribune*, 9/10, 20-21).
- Долгая, Н. В. (2006). *Виховання духовності старшокласників засобами молодіжної музичної субкультури* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07). Херсон (Dolhaia, N. V. *Education of spirituality of senior pupils by means of youth musical subculture* (PhD thesis). Kherson).
- Лисенко, Ю. О. (2015). Взаємодія субкультур у культурі суспільства. *Педагогіка та психологія: Збірник наук. праць*, 48, 109-118 (Lysenko, Yu. O. (2015). Interaction of subcultures in the culture of society. *Collection of scientific works "Pedagogy and psychology"*, 48, 109-118).
- Лисенко, Ю. О. (2011). *Соціально-педагогічні чинники впливу сучасної естрадної музики на молодіжну субкультуру* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05). Луганськ (Lysenko, Yu. O. *Socio-pedagogical factors of the influence of modern pop music on the youth subculture* (PhD thesis). Luhansk).
- Лупаренко, С. Є. (2013). Сучасна дитяча субкультура як одне з джерел існування та розвитку світу дитинства. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 13, 187-192 (Luparenko, S. Ye. (2013). Contemporary child subculture as one of the sources of existence and development of the world of childhood. *Pedagogical education: theory and practice*, 13, 187-192).
- Мартинюк, О. М. (2015). Генезис української молодіжної субкультури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 4, 43-48 (Martyniuk, O. M. (2015). Genesis of the Ukrainian youth subculture. *Bulletin of the National Academy of Culture and Arts*, 4, 43-48).
- Мінаєв, А. В. (2006). *Молодіжний рух другої половини 60-х рр. ХХст. в країнах Західної Європи та США: ретроспективний аналіз* (дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02).

- Чернівці (Minaiev, A. V. *Youth movement of the second half of the 1960's in Western Europe and the USA: retrospective analysis* (PhD thesis). Chernivtsy).
- Мищенко, Н. І. (2011). *Студентська субкультура як фактор професійної соціалізації майбутніх соціальних педагогів* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05). Луганськ (Mishchenko, N. I. *Student subculture as a factor of professional socialization of future social educators* (PhD thesis). Luhansk).
- Орлова, Э. А. (1987). *Субкультуры в структуре современного общества*. Москва (Orlova, E. A. (1987). *Subcultures in the structure of modern society*. Moscow).
- Печенко, І. П. (2007). Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві у просторі дитячої субкультури. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*, 32, 84-90 (Pechenko, I. P. (2007). Socialization of personality in pre-school children in the space of children's subculture. *Bulletin of Cherkasy university. Series "Pedagogical sciences"*, 32, 84-90).
- Сіткар, В. І. (2013). Субкультура дитинства в контексті сучасної масової культури та взаємодії з медіа. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and psychology, Vol. 3*, 189-194 (Sitkar, V. I. (2013). Subculture of childhood in the context of modern mass culture and interaction with media. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and psychology, Vol. 3*, 189-194).
- Тимохов, О. В. (2015). Панорамне мислення як дієвий інструмент у формуванні новітніх соціокультурних концептів. *Scientific Journal «ScienceRise»*, 12, 86-90. (Timokhov, O. V. (2015). Panoramic thinking as an effective tool in shaping the latest socio-cultural concepts. *Scientific Journal «ScienceRise»*, 12, 86-90).
- Тодорів, Л. О. (2011). Молодіжна субкультура як дискурсивний простір конструювання інтерпретативних схем особистості. *Психологія особистості*, 1, 211-218 (Todoriv, L. O. (2011). Youth subculture as a discursive space of constructing interpretative schemes of personality. *Psychology of personality*, 1, 211-218).
- Шимановський, М. М. (2015). Стрейджери – субкультура здорового способу життя. *Серія «Філософія»*, 7, 110-115 (Shymanovskyi, M. M. (2015). Streijery – a subculture of a healthy way of life. *The series "Philosophy"*, 7, 110-115).
- Чопей, В. С. (2010). *Соціологічний портрет сучасного студента: основні тенденції розвитку* (дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04). Київ (Chopei, V. S. (2010). *Sociological portrait of a modern student: the main tendencies of development* (PhD thesis). Kyiv).

РЕЗЮМЕ

Роздымаха Евгений. Неформальные объединения молодежи в процессе самореализации творческого потенциала личности.

В статье выявлены и охарактеризованы общекультурные процессы развития общества, в котором происходит существование неформальной культуры. Проанализирована теоретическая научная литература и практический опыт ученых относительно проблемы социокультурной среды молодежи, их социально-психологических и психолого-педагогических аспектов. Определено, что существование неформальных объединений молодежи есть частью процессов самореализации творческого потенциала личности, отображает глубинные процессы в его середине. Неформальные объединения молодежи обусловлены поликультурными процессами, являются их составной частью в оптимизации инновационного образования.

Ключевые слова: неформальные объединения молодежи, социокультурная среда, субкультура, личность.

SUMMARY

Rozdymakha Yevhen. Informal youth associations in the process of a personality's creative potential self-realization.

The article analyzes the specifics of sociocultural processes in the non-formal associations in the unity of factors that determine the peculiarities of the existence of this environment – influence of emotional, aesthetic, psychological and technical factors. Based on the materials of the researchers'scientific works on this topic, the author reveals the process of mutual influences of cultural and social in the non-formal association. The processes of internal development of the non-formal association and processes of sociocultural communication are analyzed with account of originality of the non-formal movement existence and development of dialogue and perception of cultural fields by different groups in society. The author analyzes the process of culture genesis in society and the psychological component in passionarity of a separate non-formal person, and the connection of a separate non-formal person with the non-formal group and a large society in the unity of social, cultural and psychological components.

Intensification of the information flows in our society contributes to the dialogue of the semiosphere of various cultural associations. There are sociocultural processes that determine the ideological and aesthetic content of sociocultural environment of the groups. Aesthetic and emotional, artistic components in the groups take the ontological status, have the meaning and image. Thus, due to certain factors and forces, the cultural product in the fullness and complexity of perception of its content is perceived by other groups. There are sociocultural processes in the fullness of their actions and combinations of both aesthetic, ideological and technical and all these factors are closely interconnected.

Thus, perception of a sociocultural content of the certain non-formal association is multilevel and conditioned (and is characterized) by intensity, because passionarity of a non-formal person characterizes his/her sociocultural environment.

Key words: *informal youth associations, sociocultural environment, subculture, personality.*